

Karine Micard

Já, Giuseppina Verdi

motto historický román

Já, Giuseppina Verdi

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

Karine Micard
Já, Giuseppina Verdi – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2016

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA** a.s.

Obsah

PROLOG	7
PRVNÍ DĚJSTVÍ	13
OCHRÁNCE	15
SLIB	23
VE VÍRU ANGAŽMÁ	49
CAMILLINO A SINFOROSA	63
ZMAŘENÁ SVATBA	81
DRUHÉ DĚJSTVÍ	101
MOJE ABIGAIL	103
ŘADA HVĚZD	123
ZÁVAN SVOBODY	140
MOJE TRAVIATA	164
TŘETÍ DĚJSTVÍ	181
NAŠE DĚTI	183
EROZE CITŮ	204
VYPÍT KALICH HOŘKOSTI AŽ DO DNA	215
POSLEDNÍ POTLESK	231
POSLEDNÍ DĚJSTVÍ OPERNÍ HVĚZDY	245
EPILOG	257
PODĚKOVÁNÍ	260
BIBLIOGRAFIE	261

Karine Micard

Já, Giuseppina
Verdi

Praha 2016

Přeložila Dana Melanová

Poděkování nakladatelství Jean-Claude Lattès za to,
že laskavě svolilo, abychom uveřejnili některé dopisy
Giuseppa Verdiho v překladu Sibylle Zavriewové,
publikovaném v Paříži v roce 1984

*Dceři Julii, mé zbožňované hvězdě.
A mým rodičům, kteří mě naučili nezměrně milovat.*

Prolog

1852

2. ÚNORA 1852, DIVADLO VAUDEVILLE,
BULVÁR DES CAPUCINES – PAŘÍŽ

Dva nádherní vraníci, zapřažení do modrého fiakru s nosičem na střeše, míří svižným poklusem k bulváru des Capucines. Na představení nesmíme dorazit pozdě! Za okny defiluje Paříž: utrmácení dělníci se vracejí pěšky domů, zahálčivci si vychutnávají nadcházející večer. V tomhle ročním období je dosud zima: padají první dešťové kapky a brzy se rozevřou deštníky. Ještě těsněji se přitisknu ke svému sousedu... Mechanicky se dotýkám paže, která mě láskyplně objímá kolem ramen, a něžně ji hladím; cítím se dobře, jsem v bezpečí s mužem, kterého miluji. Nechává se kolébat ruchem na vozovce, zdá se, že duchem bloudí daleko. Miluji bohatství jeho vnitřního světa, z jeho pohledu už uhaduji hudbu. Hudba... Hudba ovládá Giuseppa a dodává rytmus každé jeho myšlenky; ledaže by to bylo naopak?

Dnes večer má můj muž usměvavé oči; je to staccato! Před divadlem Vaudeville nám kočí otevře dvířka a podrží nám deštník. Giuseppe vystoupí první, aby mi pomohl z vozu: zpod kašmírového šálu, jehož cíp se dotýká země, mi po obou stranách vykukují široké volány hedvábných šatů. Jsem velmi vzrušená při představě, že zhlédnu tohle

představení. Také jsem se v tajné naději, že budu v sedmačtyřiceti letech triumfovát, vystrojila co nejlépe. Jako dříve. Jako v době své slávy. Tentokrát ovšem nebudou tleskat mně. Velice se na tenhle večer těším; znám téma díla, četla jsem román, hned jak před čtyřmi lety vyšel. Už tehdy jsem se naprosto ztotožnila s hrdinkou; skrze její osud se mi znovu vybavila moje minulost.

Obrací se k nám několik vlídných pohledů, lidé se na nás usmívají a zdraví nás, načež pak pokračují v rozhovoru, jehož tématem jsme zcela určitě právě my. Prodavač programů pompézně ohlašuje představení dnešního večera: „Dámy a pánové, požádejte o program, *Dáma s kaméliemi*, hra od Alexandra Dumase mladšího v pěti dějstvích, požádejte o program...!“

V divadelní aule vládne rozjásaná atmosféra, euforie, nakažlivé vzrušení. V novinách se píše jenom o této mravolichné hře, kterou loni zakázali pro nemorálnost. Ministr vnitra vévoda de Morny, po matce nevlastní bratr Napoleona III., byl uchvácen realistickou kresbou milostné vášně mezi Margueritou Gautierovou a Armandem Duvallem, zrušil cenzuru, a dnes večer se koná premiéra.

A je to, zvoní zvonek. Je čas zaujmout místo.

Jak je můj Giuseppe ve smokinku krásný; cylindr mu pěkně sedí, jeho chůze nepostrádá vznešenost, šedomodrý mladistvý pohled jiskří. Ach, ten pronikavý pohled... Když se na mě někdy zadívá, čas se zastaví a pro mne na světě existuje pouze on. Ačkoli mu vousy a hůl lehce přidávají léta, z celé jeho osoby vyzařuje na prahu čtyřicítky nevinnost a upřímnost.

V posledních dnech září ještě víc než jindy. Znovu objevil duši nebojácného dítěte, stále připraveného nadchnout se, a zahrnuje mě láskou.

Objímá mě, a než se vydá za davem, který vstupuje do sálu, zadrží mě za boky, obrátí mě k sobě a něžně mi setře kapku deště z levé tváře. „Jsi dnes večer velmi krásná, Peppino moje... Jako první večer.“ Způsob, jakým mě hladí po tváři, mě dojíká. Cítím se jako mladé děvče, nikdy mě žádný muž nemiloval s takovou úctou. Giuseppe se v Paříži nestará o pohledy, které na nás vrhají kolemjdoucí, cítím, že je svobodný a bezstarostný, velmi si jistý sám sebou a svým postavením.

Ach, jak ho miluji!

A už deset let! On však potřeboval čas, aby mě dokázal milovat svobodně, bez výčitek, bez studu, bez zábran a ostychu...

Drby v maloměstském prostředí Busseta – jehož obyvatelé nedokázali snést, že spolu žijeme a nejsme oddáni – nás donutily utéct z Itálie. Jak rádi jsme se opět setkali v Paříži, v anonymním prostředí velkoměsta, navíc právě tady jsme se naučili žít spolu. Cítíme se tu neporazitelní a zamilovanější než kdy jindy. Když zrovna nedávám hodiny klavíru, při nichž občas můj Giuseppe nenápadně sedí v rohu místnosti a sleduje, jak hodina probíhá, touláme se celé dny po ulicích navzdory chladnému počasí. Giuseppe je zjevně šťastný, že může žít naprosto svobodně v okruhu svých pařížských známostí. Chodíme na koncerty a do opery, ale občas také trávíme celé večery doma v našem bytě a milujeme se.

V polovině prosince jsme se usadili v našem hnízdečku lásky v ulici Saint-Georges, v předvečer státního převratu:

atmosféra v Paříži nebyla zrovna pokojná. Bourbonský palác obsadilo vojsko, střelba na velkých bulvárech 4. prosince připravila o život stovku obětí a poskvřnila krví nový režim. Ludvík Napoleon Bonaparte, budoucí Napoleon III. a už tři roky prezident Francouzské republiky, si násilím udržel moc a zhanobil ústavu Druhé republiky.

Sledujeme politické události v tisku nebo v salonech, kde se všechny rozhovory točí kolem politiky.

Zatímco nás uvaděčka usazuje v lóži, vezme mě Giuseppe v náhlém záchvatu něhy za ruku a věnuje mi láskyplný úsměv. Jsem šťastná.

Představení, které se chystáme sledovat, zapůsobí jako katarze našeho milostného vztahu. Příběh dramatu je vzrušující: žena z polosvěta Marguerite Gautierová se zamiluje do mladého příslušníka buržoazie Armanda Duvala, který ji odveze na venkov a přiměje ji, aby skoncovala s životem kurtizány. Zasáhne však Armandův otec: navštíví Margueritu a donutí ji k rozchodu s jeho synem. Marguerite pak přesvědčí Armanda, že ho opouští, protože ho přestala milovat... Je to však od ní pouze obět: nechce poskvřnit pověst muže, kterého miluje, a tak od něj odejde. Její zoufalství zhorší souchotiny, jimiž trpí a na něž nakonec zemře, nejdříve ovšem přizná pravdu Armandovi v deníku, který mu však nikdy osobně nepředá.

Když jsem ten román četla poprvé, dojalo mě k slzám, jak se můj vlastní život podobá životu té mladé ženy. Režie a dramatická tématu nabírá toho večera nový rozměr a já mám dojem, že současně s Giuseppem (který na rozdíl ode mne knihu nečetl) poprvé objevuji příběh, který se před námi rozvíjí. Příběh Marguerity Gautierové, o němž celá Paříž

ví, že je autobiografický – Alexandre Dumas mladší prožil milostný vťah s krásnou kurtizánou Marií Duplessisovou, která ve třídvaceti letech zemřela na tuberkulózu –, vyvolává i v Giuseppevi důvěrné ozvěny.

Stejně jako Marguerite jsem i já byla *traviata*, „žena na scesti“, prožila jsem bezpočet milostných vztahů a opájela se vírem nočního života. A Armandův otec je divadelní obdobou Giuseppova otce Carla Verdiho, nesmírně náročného a nesmlouvavého muže, urputně lpícího na konvencích... Necítím hned slzy, které mi stékají po tvářích, zato vnímám hudbu, která zní v Giuseppově hlavě, jakmile se v něm slova začnou měnit na tiché tóny. Zavřu oči, slyším ji stále zřetelněji... Hudba je tady, mezi námi, s námi, jako vždycky. Obnažující, drásavé takty k vyjádření vášně zraněné milenky a lehčí doprovod, který představuje zjevnou frivolnost života kurtizány. Giuseppe je pohlčený hrou, duchem je velmi daleko, a přesto v tomto okamžiku mně tak blízko: stisk, kterým svíral moji ruku, zesílil, skoro mě to zabořilo.

Dívám se na něj... Dojetí, které dokázal potlačit ještě před několika okamžiky, je teď silnější než on, zvedne ruku k očím: poprvé v životě ho vidím plakat. Mohutný pramen inspirace splyne s jeho emocemi ve změti obrazů a pocitů. Přistoupím na to, jsem v jeho hlavě, v jeho srdci, v jeho životě.

Slyším tvoji hudbu, Giuseppe, slyším ji a rozumím jí v této chvíli lépe než kdy jindy.

První dějství

Noty, které se mi v hlavě střetávají a tlačí jedna na druhou, okouzlující árie... Za každou cenu jim musím dát řád. Marguerite Gautierová v Dámě s kaméliemi jsi ty, má Peppino! Dovol mi, ať si na chvílku představím, jaký byl tvůj život, než jsme se potkali, a já tam zachytím svoji melodii, tóny přijdou samy, nemusím je hledat. Moje postava se bude jmenovat Violetta jako pocta tvé oblíbené květině.

První dějství začne na večíрку, který pořádáš ve svém nádherném pařížském bytě, jež ti daroval tvůj ochránce baron: za okamžik sem vpadnou hosté. Vidím tě, jak se pohybuješ v prostředí, které se ti nepodobá, je to tady příliš velké, příliš chladné, příliš přepychové. Ověřuješ si, jestli je všechno na místě, už ve dvaceti letech se staráš o eleganci svého příbytku. Ještě ses nezapamatovala z toho, že se pohybuješ mezi elitou, že se prstem dotýkáš jejího bohatství a jejich výstředností. Otáčíš se v tomhle rozlehlém saloně a zabýváš se maličkostmi; vzrušuje tě, že přijmeš tolik lidí, přesvědčuješ samu sebe, že jsi pro takový život stvořená, ale přesto ti srdce svírá temná úzkost... Jsi tak smutná, tak osamělá.

Můj úvod bude intimní a rozdírající jako stav tvé duše navzdory slavnosti. Krátké a hutné preludium, příjemné, sladké, sametové,

uchvacující. Atmosféra, již rázně přeruší rozjařenost večírku, který vypukne o několik taktů později. Violetto, moje Giuseppino, tak sladká a něžná v letech neřesti, vím, co jsi tehdy protrpěla, uhaduj oběti, které sis uložila, tuším, kolikrát jsi prožívala chvíle zmatku, beznaděje a bloudění. Smrt, k níž je moje postava odsouzena vinou nemoci, mě přivádí k té, kterou sis málem tolikrát sama přivodila.

Baron je ve své pracovně hned vedle, slyšíš ho, jak kašle. Najednou ztuhneš. Slzy ti stékají po tvářích. Tak ráda bys byla svobodná a na nikom nezávislá, tak moc bys chtěla vděčit za svůj úspěch pouze svému nadání... Proč ses tak usilovně snažila jít po cestě, která se k tobě vůbec nehodila?

Někdo zvoní u dveří: jsou to tví hosté, kteří přicházejí „slavit“. A co vlastně slavit?

Mezi nimi je jakýsi muž, tvůj zanícený obdivovatel. Budu mu říkat Alfredo. Na první pohled poznáš, že zpečetí jednu část tvého osudu, ale zprvu se tomu bráníš. Alfredovo chování popuzuje barona: je čas na přřípitek a právě Alfredo zpívá brindisi, árii, která vyzývá k opěvování lásky: „Libiamo, libiamo,“ přidáš se k němu v oslavě lehkosti života a radosti. Zatímco se všichni chystají přejít do salonu, aby si zatančili, najednou zbledneš a musíš si sednout, abys nepodlehla nevolnosti, jež tě náhle přepadne. Jedině Alfredo zůstane u tebe, využije příležitosti, aby byl s tebou sám a vyznal se ti ze své vášně. Ačkoli jsi vzrušená náhlým probuzením lásky, neodvažuješ se hned podlehnout a přijmout štěstí. Odmítneš ho, ale přesto mu slíbíš, že se s ním opět uvidíš. Jakmile jsi sama, pronásleduje tě vzpomínka na Alfreda. Ten muž se tolik liší od všech, s nimiž se obvykle stýkáš: zajímá se o tebe pro to, co je opravdu v tobě, a ne pro to, co představuješ.

OCHRÁNCE

Je mi sedmnáct a půl a jakási neviditelná síla mě pudí k tomu, abych veškerou svou energii čelila skutečnosti. Je odpočítáno, budoucnost se rýsuje. Nesmím ztratit ani minutu! Jsem rozhodnutá, že vezmu budoucnost do vlastních rukou ještě před koncem studia; cítím, že ještě dva roky čekání a teorie můžou zbrzdit můj vzestup. Myslím, že jsem dost velké dítě štěstěny a že bych mohla klidně pokračovat ve studiu na milánské konzervatoři, školet tak přísně výběrově a tak nelítostně k ženám. Ale po otcově smrti cítím jako svoji povinnost uplatnit se v profesionálním světě, chci více než kdy jindy dokázat celému světu svým nadáním i svou vůlí, že jsem dědička hodná jeho odkazu.

Když jsem si zouvala botky, vypadl mi z korzetu zmačkaný papírek... Je to kontakt, který mi dal ten muž, co organizoval koncert k uctění tatínkovy památky. Jak se ten pán jmenuje? Obrátím lístek a luštím písmo:

Signore Camillo Cirelli

Divadelní kostýmy a dekorace „Bel canto“

Via Filodrammatici

Milán

Divadelní agent, který vlastní obchod s divadelními kostýmy a dekoracemi? Zase si obuju vysoké botky, přehodím si přes ramena pláštěnku, vyjdu ze svého pokoje pro služku

a zamířím ke zmíněné ulici. Cestou si v duchu připravuji řeč, kterou moje spontánnost a můj smysl pro improvizaci stejně upraví podle situace, a moje příprava mi bude k něčemu jako ostatně vždycky. Bez obtíží najdu obchod v té ulici: hromady látek pokrývají voskové figuríny ve výloze, jež má představovat divadelní jeviště. Těžký purpurový závěs rámuje vchodové dveře. Když do nich strčím, zacinká na nich zvonek. Mám dojem, že v přítmí krámu rozeznávám dva muže, kteří současně zvednou hlavu. Jsou zaměstnanci vzadu v krámě, právě sestavují jednotlivé prvky kulis. Ovane mě silná vůně rýžového pudru, stejná se vznášela ve vzduchu v Teatro Grande, v němž hrál můj otec. Prchavě si v duchu vybavím tatínkův obrázek, zatímco si moje oči přivýkají temnotě tohoto místa. Do srdce mi pronikne nejasné dojetí.

„Čím můžu posloužit, slečno?“

Břichatý muž s šedými vlasy a přívětivým výrazem se ke mně zvědavě blíží, zatímco jeho kolega se znovu ponoří do práce na kulisách. Bude mu lehce přes padesát; vypadá jako hodný, žoviální venkovský lékař.

„Dobrý den, pane, hledám *signora* Cirelliho.“

„Osobně,“ představí se mi mocným a vážným hlasem. „S kým mám tu čest?“

„Giuseppina Streppioniová,“ ukloním se.

Okamžitě mě přeruší:

„Hm, Streppioniová, Streppioniová... Vy jste Felicianova dcera?“

„Ano, jsem!“

„Pojďte dál, pojdte dál, prosím! Felicianu znám dobře! I vás jsem jednou viděl, slečinko, při večírku, který organizoval v Monze. Ale nepoznal bych vás, pamatuju si vás

jako holčičku! Stala se z vás... okouzlující mladá žena! Váš tatínek je vynikající muž, mimořádně vzdělaný a citlivý.“

„Byl, pane, byl: tatínek před pěti dny zemřel. Ale děkuji vám, vždycky ráda slyším, když o něm někdo hezky mluví.“

Rozhostí se ticho. Cirelli si mě dojatě prohlíží.

„Promiňte mi, slečno, nikdo mě o jeho úmrtí neuvědomil. Byl ještě tak mladý... Přijměte prosím moji nejhlubší soustrast.“

„Děkuji, pane Cirelli. Nemohl jste to vědět, teprve zítra nechám uveřejnit v *Gazetta di Milano* parte. Měl ve městě tolik přátel...“

Cirelli mě vybídne, abych šla za ním dozadu do krámu, kde je jeho „kancelář“. Váhám, ale jeho kolega poslouchá náš rozhovor a já se obávám nediskrétních uší. Když kolem něj procházíme, Cirelli mě představí:

„To je můj spolupracovník Bassi.“ Elegantně se mu ukloním. „Antonio, to je Giuseppina Streppioniová, dcera nebohého Feliciano, který byl mým přítelem.“

„Máme společného přítele, který mi hodně vyprávěl o vašem nadání, slečno, signora Lanariho!“

„Signor Lanari?“

Cítím, jak rudnu, protože nevím, o jakém druhu nadání se Lanari odvážil mluvit s tímhle mužem, v jehož pronikavém a chlípném pohledu nečtu nic příjemného.

„Signor Lanari je skvělý profesionál a já jsem měla tu čest využít jeho rady.“

Prostředně velká kancelář je plná veselého nepořádku partitur a desek. Uprostřed trůní stojan. Místnost je zavalená zrcadly a nábytkem, je tu cítit tabák, pomáda na vlasy a plesnivina. Vypadá skoro jako divadelní šatna, ačkoli

připomíná spíše veselý nevěstinec. Cirelli zvedne několik kostýmů, co se válejí na podlaze – jsou to ženské kostýmy – a nabídne mi místo na pohovce, mezitím mi nalije pohár šampaňského.

„Pane, nechci vás rušit!“

„Ale jděte, Giuseppino,“ odpoví a podává mi sklenici, „mám spoustu času.“

„Signore Cirelli, povím vám, co mě k vám přivádí. Studuji druhým rokem na konzervatoři v Miláně. Do konce studia mi zbývají ještě dva roky, teprve pak můžu dělat konkurz. Ale teď, když tatínek zemřel, si nemůžu dovolit dát studovat. Potřebuji si vydělávat na živobytí a pomáhat rodině, třeba bych při tom dál mohla navštěvovat konzervatoř. Umím zpívat, hrát na klavír a na cembalo.“ Koptám, postupně ztrácím své předstírané sebevědomí: „Mohl byste mě doporučit jako záskok v nějakém divadle ve městě?“

Cirelli mi později sdělí, že moje jasná žádost a udivující upřímnost ho v tu chvíli velmi zaujaly.

„Hmmm... kdybych vám dal partituru, uměla byste ji hned přečíst a předvést malou ukázkou?“

„Ach... ano!“

Teď musím hrát s kartami, co mám, nesmím ustoupit.

Zvedne se, vezme jednu partituru, která vyčnívá ze zaprášené hromady, a podá mi ji. Jde o Rossiniho operu *La gazza ladra* (Straka zlodějka). Velmi dlouho jsem ji na konzervatoři studovala, znám každý její takt. Byly mi dva roky, když ji Rossini složil, a melodie z této opery často plnily otcovský dům.

Zvednu se, postavím na stůl pohár šampaňského, položím partituru na stojan, vyberu si nejmelodičtější část předehry, odkašlu si a potom se bez značného úsilí, se zavřenýma

očima, nechám unášet emocemi. Jako pokaždé, když zpívám, jistota, která ke mně přichází zdálky, mi pomáhá k soustředění a unáší mě do kouzelných hudebních sfér. Hlas je čím dál čistší s tím, jak mizí moje tréma. Když se cítím dostatečně uklidněná a zkoncentrovaná, abych mohla otevřít oči, odvážím se pohledět směrem k Cirellimu: zírá na mě s obdivem, touhou a úžasem. Loktem se opírá o lenošku, jednu ruku má položenou na stehně, druhou přemýšlivě na ústech. Pomalu se zvedne, přistoupí ke mně, uchopí mě za obě ruce, přiblíží je ke rtům a dlouze je políbí. Poté se zase chopí sklenice, podá mi tu moji, přitúkne si se mnou a připije na Rossiniho počest!

Mám svého agenta.

Obávám se však, že jsem při té příležitosti získala i svého „ochránce“.

Sjedná si se mnou schůzku na zítřek, až budu mít po škole, a slibuje, že bude o mně přemýšlet. Po návratu domů jsem velmi vzrušená při představě, že se možná dostanu do skutečného světa práce. Pokud si přeje vidět mě tak brzy, určitě mi hodlá učinit nějaký návrh.

Nazítří mě pozdraví a hned mi typickým mužským gestem sundá šál, dnes je trochu podnikavější. Snažím se brzdit jeho vášně a předstírám nesmělost. Změní chování, omluví se za svoji horlivost a vyzve mě, abych se posadila k jeho psacímu stolu. Sdělí mi, že má mezi svými profesionálními kontakty několik ředitelů divadel, kteří ho pravidelně žádají, aby jim okamžitě sehnal záskok za hudebníky či zpěváky. Pokud s ním podepíšu smlouvu, zavážu se mu, že si udělám čas, kdykoli mi nabídne datum záskoku.

Přijmu bez námitek každou podmínku.

Poděkuji mu, vstanu a spontánně ho políbím na tvář. Překvapí ho to a zrudne.

„Camillo... Jak vám můžu poděkovat?“

Položím mu tu otázku a nasadím výraz, jaký jsem se naučila při studiu herectví.

„Třeba tím, že dnes přijmete moje pozvání na večeři!“

Mám na vybranou? Samozřejmě že ne.

Před chvílí jsem ho trochu odbyla a nemůžu to udělat znovu; velmi rychle by ho moje zdrženlivost unavila a nevyhověl by mým očekáváním...

Hlavní branou a s vlajícími prapory tedy vstoupím do světa předstírání a komedie. Toho večera se v jedné z nejkrásnějších restaurací ve městě odvážím při večeři Cirellimu vyprávět o finančních starostech, s nimiž se potýkám od otcovy smrti: strýcové, kteří mi až doposud tak laskavě pomáhali, mi nemůžou platit poslední ročník na konzervatoři, z čehož vyplývá nezbytnost, že si musím vydělávat na živobytí. Cirelli mi poradí, abych si podala žádost ke komisi, která prostuduje můj spis a moji rodinnou situaci, a pak můžu počítat s tím, že budu rok studovat zadarmo, na náklady Jeho císařského Veličenstva. Budu na to pamatovat. Potom se mě zeptá na moje vzdělání, na repertoár, v němž se cítím nejlépe, na můj hudební vkus a na mé dětství. Ten muž se o mne zjevně zajímá. Využívám svého šarmu a zůstávám divákem při této večeři, poslouchám se, jak mu odpovídám a jak se při tom přetvařuji. Předstírání mi však nedělá velké potíže, cítím se v něm spíše přirozeně; tenhle muž mě nepřitahuje, trochu mě děsí náš věkový rozdíl. Nelíbí se mi jeho chování, odpuzuje mě, jak jí ústřice, způsob, jakým nalévá

šampaňské, postrádá vybranost, ale přesto na něj hledím jako na osmý div světa. A on vstupuje do mé hry. Je v něm cosi otcovského, zvedá se mi z toho žaludek. Myslím však, že bych se ho nakonec mohla naučit snášet. Dovídám se, že je ženatý, že má dceru v mém věku – Bůh uchovej, aby se to jednou dověděla moje maminka! –, že působí už téměř deset let jako agent a místo impresária divadla v Terstu zastává jenom krátce, že se mu daří velmi dobře díky obchodování se společníkem Bassim, který už patnáct let vlastní obchod s kostýmy a divadelními dekoracemi. Vysvětluje mi, že daleko raději obsazuje sám celé představení v divadle, než objevuje mladé talenty, jež najímá na několik sezon. Jeho snem je vyrovnat se Lanarimu, „Napoleonovi impresáriů“, a Merellimu, impresáriovi v La Scale. Musí umět bojovat, být sebevědomý, ctizádstivý a prohnaný, aby uspěl v tomto prostředí velkých stratégů! Je přesně tím, koho potřebuji, abych vystoupala po žebříčku své kariéry. Když jsem se mu teď přiblížila, musím ho u sebe udržet.

Po večeri mě odvede do své garsoniéry na via dei Angeli, kde mě bez velkých okolků povalí na postel! Oddám se mu a dávám si pozor, abych vypadala jako úplně nezkušená začátečnice v tomto oboru, zatímco moje povaha a mé první zkušenosti mě obdařily značnou smyslnou vnímavostí. Jeho dech na mém hrdle, jeho sténání a rudý obličej mě znechucují. Zavřu oči a představím si, že jsem na jevišti, kde ztvárňuji roli ženy poblázněné láskou.

Než odejdu, vřele ho políbím, jsem si vědoma, že musím dokonale sehrát svoji roli, která mi pomůže pokračovat v kariéře.

Měla bych být unesená radostí, všiml si mě přece schopný agent, ale jsem smutná; cítím se sklíčená a jakýsi vnitřní

hlásek mi říká, že nedělám dobře, že bych měla zůstat paní svého těla a měla si sama sebe více vážit. Zasáhne však jiný hlas, tentokrát rozumnější: „Giuseppino... gratuluju! Přesně takhle musíš jednat, abys dosáhla svých cílů a zůstala věrná svému slibu.“

Dojem studu však bohužel převládá a já toho večera usínám se silným pocitem provinění a ztráty.

O tři dny později mi Cirelli pošle do konzervatoře květiny. Se stručným vzkazem:

Čekám na vás u sebe dnes večer v osm hodin. Buďte tam včas, abyste mohla podepsat svoji první smlouvu...

SLIB

1815 – Lodi

Můj otec Feliciano Strepponi bydlel v Lodi, vlasti Franchina Gaffuria, skladatele a hudebního teoretika 15. století, a dokázal si získat ocenění svých spoluobčanů. Měl štěstí, že vyrůstal v hudebním rodinném prostředí: jeho otec i bratři byli hudebníci. Velmi rychle projevil přirozené nadání a studoval hudbu v soukromých hodinách. Profesoři záhy odhalili jeho výjimečný talent. Jako věrný bonapartista na sebe upozornil, když dirigoval slavnostní *Te Deum* v katedrále v Lodi na oslavu císařova návratu v roce 1812; bylo mu tehdy pouhých patnáct let. V osmnácti dokončil svoji první operu, kterou chtěl uvést na soutěži milánské konzervatoře. Feliciano se oženil s Rosou a přál si skvěle finančně zajistit rodinu, která se měla začít rozrůstat. Věděl, že je načase, aby dokončil studia. Jeho nejmilejším snem bylo žít se hudbou a byl upřímně přesvědčený, že se ten sen právě začíná uskutečňovat; soudil tedy, že je naprosto zbytečné ztrácet čas zaměstnáním jen pro peníze, které by ho vzdalovalo jeho vášni. Bratr Paolo Bonfichi, varhaník a regenschori v Loretu, městečku poblíž Lodi, ho v tomto smyslu podporoval. „Neskládej hudbu kvůli tomu, aby tvá díla uznávali. Spíše se snaž vdechnout svoji vášň svým potomkům, pomáhej jim, ať zkrášlují náš svět.“

Když se Felicianovi narodilo 9. září 1815 dítě, cítil, jak mu rostou křídla.

Byla to dcera. Pojmenovali ji Clélia Maria Giuseppa.

Byla jsem to já.

Kam moje paměť sahá, tatínek mě vždycky fascinoval.

Velmi často jsem ho pozorovala, aniž si toho všiml, a jeho výstřední spontánnost, výrazná gestikulace, výřečnost a optimismus, který z něj tryskal v okamžicích nejintenzivnější radosti, mě okouzlovaly. Milovala jsem jeho veselou povahu a jeho umění režírovat v osobním životě. Z každého okamžiku udělal zábavnou chvíli: obědvat nebo večeret v jeho společnosti byl svátek, uměl si vymyslet roli číšníka, zpěváka *bel canto*, jen aby nás pobavil, nebo nás vodil do divadel či muzeí zakázanými vchody jen pro tu radost, že nás překvapil. Pobývat v jeho společnosti byla výsada; zaujmout ho a přitáhnout jeho pozornost výzva. Často totiž unikal v myšlenkách a tehdy byl sice přítomen fyzicky, ale jinak od nás vzdálený světelné roky. Život s ním nebyl nikdy jednotvárný, neustále vymýšlel něco nového. Říkal, že je třeba vychutnat si každou chvíličku, a hlavně je nutné nepropást znamení, která nám Bůh posílá v běžném životě. Prostý ptačí zpěv nebo podzimní list, který poletoval vzduchem, ho okamžitě inspirovaly k nějaké melodii. Hned si ji začal hvízdát a nic ho potom nedokázalo rozptýlit. Nasadil *a*, abychom ho všichni následovali po cestě inspirace, a všichni jsme sborově opakovali rodící se melodii, až jsme vynalezli variace, které úplně změnilly první takty, což nás bavilo. Bezstarostné mládí.

Respektovala jsem také chvílky, kdy mlčel; cítila jsem, že v něm pulzuje bohatý vnitřní život. Dokonce se někdy zdálo, že v tomto vnitřním životě nachází více radosti než v životě skutečném. Tedy jen když s ním někdo nedokázal komunikovat. A to jsem dokázala já.

Toužil se stát známým skladatelem, stále věřil svým snům a svým ambicím a určitě věděl, že štěstí je blízko. Byl

neuvěřitelně upřímný ve svých přesvědčeních a bez velkého úsilí nás dokázal ujistit, že jeho intuice spočívají na dobrých základech. Občas mi docházelo, že jeho snaha o společenský úspěch a uznání vyvěrá pravděpodobně z touhy udělat radost mým prarodičům. Tatínek často mluvil o svém otci: opakoval, že by rád vynikl, aby ho odměnil za důvěru, kterou do něj vložil. Už se viděl jako slavný operní skladatel po boku největších osobností jako Belgioso, Trivulzio, Litta, viděl se, jak kupuje palác, v němž brzy pohodlně usadí své rodiče, sestru, bratra i domácnost, kterou tvořil s maminkou. Měl obrovský smysl pro rodinu. Říkal nám, že jeho největší radostí je, když všichni sedíme v salonu a posloucháme ho, jak hraje na klavír. Rád zářil, byl blázen do hudby, blázen do života!

Už v raném dětství byla hudba součástí jeho života: můj strýc Francesco byl varhaník, ostatně právě on hrál v kostele na varhany při svatbě mých rodičů. Jeho sestra Giovanna byla učitelka; učila mě celé mé dětství. Naučila mě číst a psát. Jí vděčím za své znalosti latiny, za dobrou francouzštinu – jazyk, jakým spolu běžně hovořili bratři a sestra a který mi později bude velmi užitečný ve vysoké milánské společnosti a potom i v Paříži –, němčinu a základy angličtiny; ona ve mně také probudila lásku k literatuře, okouzlení Shakespearem, lordem Byronem, Calderonem a Cervantesem a rovněž i Písmem svatým, velkým dílem, téměř příručkou, jíž se inspirovalo tolik klasiků. Byla mírná a velice dobrá pedagožka, díky ní jsem získala vědomosti z historie, zeměpisu a dokonce i z matematiky, kterou jsem přitom nesnášela. Moje drahá Giovanna, která trpělivě snášela plicní chorobu, jíž měla brzy podlehnout: nikdy jsem jí neuměla říct, jak moc jsem na ní visela.

Můj otec se z lásky oženil s maminkou, Rosou Cornalbovou, velmi hezkou prostou dívkou z Lodi, a představoval si, že rychle v životě uspěje a usadí se v Miláně. Když jsem byla malá, uspával mě tatínek vyprávěním o krásném životě, který brzy poznáme. Dlouho jsme na něj čekali. Mé hudební nadání mě k němu přibližovalo, jako bych zrovna já držela klíče k jeho osobnímu vesmíru. Moje matka, mí čtyři bratři a sestry s otcem neměli takový vztah. Zvykla jsem si vyjadřovat stejně jako Feliciano nezměrné nadšení pro všechno, co se týkalo blíže či vzdáleně našeho zamilovaného oboru. Byla jsem nadaná pro tragédii, vylévala jsem si srdce při sebemenším vzrušení, přičemž jsem neměla vůbec dojem, že předstírám. Byla jsem skutečně upřímná! Když jsem poslouchala nějakou skladbu, kterou hrál tatínek na klavír, často jsem tak plakala, až mi slzy zalévaly tvář. Dojetí mě zaplavovalo zcela přirozeně, byl to můj způsob, jak mu složit kompliment. Občas jsem usínala na pohovce v salonu, ukolébána takty jeho skladby. Když se pak pozdě v noci probíral ze své hudební letargie, všiml si mé přítomnosti. Vzal mé drobné tělo do náruče a odnášel mě do mého pokoje. Líbilo se mi pomýšlení, že jak pomalu stoupá nahoru, měří intenzitu svých citů ke mně a slibuje si, že mi jednou také pomůže vystoupat k úspěchu. Tak moc jsem chtěla, aby byl na mě pyšný!

Neměla jsem však moc blízko k bratrovi a sestrám a moje výsadní pouto s tatínkem v nich vyvolávalo žárlivost, která mě od nich vzdalovala.

Už naše fyzická podoba byla zarážející. Zdělila jsem jeho bílou pleť a velmi tmavě hnědé vlasy. Měla jsem stejně výrazné obočí jako on, klenoucí se nad obrovskými oříškovými očima, a rovněž pak až příliš výrazný nos. Tolikrát jsem

ten svůj nos nenáviděla! Nikdy jsem se na jevišti nestavěla tak, aby mě diváci viděli z profilu. Když jsem dospívala, vynalezla jsem lest: schovávala jsem ho za drobnými neposlušnými pramínky vlasů, které jsem schválně nechávala uniknout z drdolů, aby mi rámovaly obličej! Neříká se o mně, že jsem krásná. Ne, to nikdy. Nejčastěji slyším, že jsem půvabná a okouzlující. Můj výraz se radikálně změní, když zpívám operní árii; to se ze mne stává jiná žena, jsem jako u vytržení a přitahuji publikum! Připoutám si ho, očaruju ho! Nějaké jiné já, výstřednější a prohnanější, se zmocní mé duše a já jsem uhrančivá. Kromě toho bezbřehého nadšení pro hudbu jsem po Strepponiových zdělila jejich bonvivánství, talent na cizí jazyky, zájem o politiku, vždycky se jim říkalo „velcí liberálové“.

Věřím, že tatínka jsem upřímně fascinovala, dokonce jsem ve svém nezměrném obdivu k němu byla přesvědčená, že jsem byla jedním z jeho hlavních zájmů. Jeho syn Davide a jeho dcery Maria-Teresa, Maria-Antonietta a později Barberina trpěli tímhle jednostranným spiklenectvím a moje matka rovněž. Maminka mi byla už takhle vzdálená.

Myslím, že by byla opravdu ráda žila onen život, jaký jí Feliciano slíbil. Pod tíhou let a s nahromaděným zklamáním se její veliká láska k němu pomalu proměnila v zášť. Tolik bych jí chtěla být bližší! Nikdy jsem však nezjistila, jaký postoj k ní mám jako dcera zaujmout; vzpomínám si, že jsem jí často sloužila jako tlumočnice, když nebyl tatínek doma, protože ona mluvila jenom místním dialektem v Lodi. Ale to jí ke mně vůbec nepřiblížilo. Všechno očekávala od svého manžela. Všechno, co jí měl život dát. A později čekala, že jí všechno dám já. Víím, jak trpěla tím, co si musela odříkat, víím, že se pokoušela vydat ze sebe to nejlepší. Byla

omezená a uzavřená v roli manželky a matky a nikdy nemohla svobodně vyjádřit, jaká vlastně je. Nikdy jsem pořádně nevěděla, jaká je žena: co se jí líbí, po čem touží, jaký má vkus, co nesnáší... Často vyčítala tatínkovi, že ji nikam nevezme, že jí nekupuje ozdoby a šperky, že se k ní zkrátka nechová jako k ženě. Uzavřela se, zatrpkla a její mateřský instinkt, už takhle dost chabý, když jsem se narodila, během let ještě zeslábl. Věnovala nezbytnou péči kojenci, ale jakmile začalo dítě chodit, ztratila o ně zájem, aby se mohla lépe starat o dalšího novorozence. A tak nemám žádnou vzpomínku na něhu, jež by mě s ní mohla spojit, mě, která jsem byla nejstarší ze sourozenců. Cítila jsem, že je maminka tak zranitelná a unavená, trochu ztracená mezi výchovou svých dětí a udržováním domu. Určitě by si zasloužila více uznání a zájmu, ale život jí to nikdy neposkytl. Už jako malá jsem si slíbila, že se jí v ničem nebudu podobat, že zůstanu svobodnou ženou, že půjdu za vysněným povoláním a obstarám si prostředky, jak si udržet získanou svobodu! Bylo to naivní a domýšlivé. Ale posloužilo mi to jako vzor, podle jakého se chovat.

Nikdy jsem skutečně nedocenila, jakou spoušť nadělalo mé privilegované pouto, pojící mě s tatínkem. Byla jsem totiž příliš šťastná a polichocená, že mě tolik miluje. Davide byl o sedmnáct měsíců mladší než já. Později si zvolil jako svou životní cestu medicínu.

O tři roky mladší Maria-Teresa projevovala zpočátku talent na kreslení a později i velké nadání na malbu, ale ani trochu se nezajímala o hudbu. O čtyři roky mladší Maria-Antonietta měla křehké zdraví. A konečně Barberina, poslední odnož rodu, byla skoro o třináct let mladší než já. Je to moje malá sestřička, k níž mám stále nejbližší, dopustila se rovněž řady mých omylů...

Byla jsem nekonečně šťastná, že sdílím tatínkovu vášně, a chtěla jsem, aby ho život odměnil za jeho dobrotu. A pak-liže jsem měla být jedním z pramenů jeho radosti, nesměla jsem ho nikdy zklamat. Budu nad ním bdít a vždycky se na mě bude moct spolehnout. Velmi dobře naslouchal mým touhám, měl požitek z našich klavírních etud pro čtyři ruce: když se vracel z práce, usedl k cembalu vedle mě, ještě než políbil maminku. Příroda mě obdařila nadáním pro klavír, a když jsem hrála v jeho společnosti, rozmlouvali jsme spolu tóny a notami a dokonale jsme si rozuměli. Improvizovali jsme, vybuchovali smíchem, celý dům jsme dráždili naším uměleckým spiklenectvím. Byl mým mentorem, mým vzorem, mým Pygmalionem. Jednou jsem se trápila s jedním kouskem v tomhle domě plném dětí, kde bylo velice obtížné dosáhnout ticha, a on mi řekl:

„Zahrála jsi to falešně, je tam *F dur*, Peppino... Zkus to znovu.“

„To není možné, tati, nedokážu se v tom kraválu soustředit.“

„Zavři oči, drahoušku. Mysli na noty, na hudbu, představuj si, že jsou živé: přicházejí bůhvíodkud, poletují ve vzduchu, obklopují tě... Vnímej, jak se k tobě přibližují a pohybují se kolem tebe... Cítíš ten lehký hudební větřík, jak ti laská kůži? Všimáš si těch osminek, bílých a černých, které tančí, míjejí se, potkávají, prolétají se a skáčou kolem tebe?“

Zavřela jsem oči a ucítila ten vášnivý vítr. Zhluboka jsem se nadechla a pokusila se znovu zopakovat tu pasáž, ale opět jsem klopýtla na stejném *F dur*. Tatínek se zvedl, chvilku pozoroval děti, usoudil, že nedokáže zařídit, aby nehlučely, a navrhl mi, ať jdu s ním.

„Vyrazíme ven, pojď za mnou. Zajdeme do kostela a poslechneme si varhany.“

„Ale já musím cvičit, chci nastudovat ten nový part...“

Tatínek mi neodpověděl, pevně mě uchopil za ruku a táhl ven. Šel rychle, mlčky, svíral moji ruku ve své. Zrychlila jsem krok, abych se přizpůsobila jeho rytmu, a beze slova jsme kráčeli. Svěží, chladný vzduch v kostele silně kontrastoval s vedrem panujícím venku. Milovala jsem tajemnou a mystickou atmosféru, jakou nabízela tahle svatyně. Mlčky jsme usedli. Od chvíle, co jsme opustili domov, nepromluvil tatínek ani slovo, ale já jsem skoro slyšela jeho vnitřní úvahy, tak byly intenzivní. Také jsem se modlila, přičemž jsem se často dívala na tatínka. Varhany opakovaly neodbytnou až dotěrnou skladbu, atmosféra okamžiku byla velmi působivá. A já jsem skoro vnímala tatínkův dialog s Bohem: pokud ho On obdařil tak velkým uměleckým nadáním, pak by se rovněž On měl postarat, aby žil v zaslouženém finančním zajištění... A přitom jeho tvorbu neustále brzdí finanční starosti, místo aby beze zbytku rozvíjel svůj talent.

Po studiích si zvolil funkci regenschoriho v Monze. Toto místo mu sice umožňovalo uživit rodinu, ale rovněž mu bránilo, aby se naplno věnoval svému největšímu cíli: skládání oper. Byl jako posedlý tímto úkolem a věděla jsem, že v dlouhých chvílích, kdy byl duchem nepřítomný, s přesností zlatníka instrumentuje, že v duchu slyší zvuky všech nástrojů. Ačkoli se dosud nestal světově uznávaným skladatelem, pro mne byl nejúžasnejším klavíristou, nejnáročnějším profesorem a největším virtuosem!

Když mi bylo pět let, dokončil milánskou konzervatoř se zvláštním oceněním za operní skladbu, současně s tím však zastával spoustu drobných zaměstnání jako varhaník,

aby uspokojil potřeby rodiny; přestěhovali jsme se (to už měl čtyři děti) do Monzy, městečka u Lodi, kde získal ono místo regenschoriho. Mezitím ovšem obdržel diplom, ale místo v Miláně se mu získat nepodařilo. Zůstal tam sedm let a stále více toužil po životě v Miláně, nabízel své opery agentům v tomto velkém městě. Z kavárny Martini si udělal svůj generální štáb a rozvíjel v něm celou profesní i přátelskou síť. Když se setkal s libretistou Felicem Romanim, který právě napsal libreto podle románu proslulého revolucionáře Silva Pellica, zapojil se do revolučního liberálního politického života. Itálie toužila po svobodě a začínala odmítat veškerou cizáckou nadvládu. V červenci roku 1830 nastoupil ve Francii po Karlu X. na trůn Ludvík-Filip Orleánský a přinesl s sebou vítr svobody, který dýchl na celou Evropu. Paříž začne být brzy považována za nové svobodné evropské město. Bohužel však italská povstání, která těmto událostem předcházela v evropském měřítku, byla brzy potlačena. Feliciano se stal jedním z činných účastníků místních vzpour; více než skutečným účastníkem revoluce byl prostředníkem, ale nebyl o to méně svědomitý, věrný a pracovitý, když šlo o organizování shromáždění, nebo předávání důležitých vzkazů hlavním představitelům sítě, které je měly varovat před konspirací. Během represí, jež prováděli Habsburkové, byl ušetřen, ale spousta jeho přátel skončila ve vězení.

Potom debutoval v Turíně operou buffa, která zahajovala sezonu: kritikové ji přijali příznivě. Znásobil ještě počet známostí v oboru: přátelil se se spisovateli, vydavateli, novináři odborného tisku. Pokračoval v konspiraci, byl ještě mnohem aktivnější a vytvořil tajnou společnost Carboneria, inspirovanou karbonářským hnutím, což vyvolalo mnoho napětí. Jeho komické opery jako *L'ammogliato nubile*, *Chi fa così fa bene*

nebo *Francesca da Rimini* byly přesto poměrně ceněné a jejich relativní úspěch ho povzbuzoval, aby pokračoval. V Monze však církevní preláti, kteří mu svěřili místo regenschoriho, čím dál neliběji pohlíželi na jeho četné absence a na to, že zanedbává svěřenou funkci a používá ji jen k tomu, aby podporoval sebe a svoji uměleckou tvorbu. Byl přesvědčený, že pouze skládání oper nabízí lepší budoucnost hudebníkům hodným toho jména. Dokonce i cizí vlády oceňovaly tento hudební žánr, objednávaly si je k otevírání nové sezony v divadlech, ba i v obdobích adventu a půstu.

Jeho politické názory byly rovněž špatně přijímány.

Maminka ho v té době přestala brát vážně. Naprosto ji zaměstnával finanční stav domácnosti. Už se nesnažila ho chápat, nesdílela jeho nadšení, co se komponování týče. Myslela hlavně na to, jak uživit a slušně obléct své děti. Dá se říct, že v jejím srdci už nebylo místo pro malichernosti a manželovy nejisté naděje, hlavně když se ten manžel předváděl po domě se svými přáteli – špatnými známými –, oblečený od hlavy po paty jako anglický dandy s vysokým cylindrem a v kašmírovém paletu...

Ale tatínek nepovolil a vytrval.

Když se Feliciano dověděl, že ho propustili z místa regenschoriho, nepřekvapilo ho to a už vůbec ho to nezarmoutilo. Naopak to byl pro něj podnět k tomu, aby se pokusil dobýt metropoli mnohem slibnější, než byla městečka Lodi nebo Monza: Terst. Když zajížděl do Milána, vyžádal si ho mistr Farinelli, který působil v Teatro Grande, jako zástupce režiséra. Konečně bude angažovat zpěváky, řídit orchestr a pracovat se všemi těmi umělci, které měl tak rád! Feliciano byl vynikající koncertista a věděl všechno o složkách orchestru, o frázování a o hlasech. Poslání, které mu bylo svěřeno, mělo

pozvednout Teatro Grande na úroveň La Scaly a pomoci tomu měli vynikající zpěváci. Ty ovšem bylo třeba získat. Habsburská císařská rodina často oficiálně Terst navštěvovala, Feliciano tedy počítal s tím, že jeho práce se rychle proslaví.

V září roku 1828 jsme se přestěhovali do malého bytu ve druhém poschodí velmi starého domu v blízkosti Piazza Piccola v Terstu. To místo nebylo nijak výjimečné, ale my jsme jím byli naprosto okouzleni. Záliv se široce otevíral před Piazza Maggiore, vlny bičovaly skály a přelévaly se do velkého kanálu. Za městem se rýsovaly na obloze Východní Alpy a do přístavu připlouvaly spousty lodí s vlajkami všech zemí a kotvily zde. Ten ruch byl pro nás tak nový, tak náhlý a tak intenzivní! Připadalo nám, že v Terstu to neustále vře, a ta horečka jako by tatínka uklidňovala: během dne vdechoval prach divadla a v noci komponoval. Farinelli ho pověřil přepracováním dvou oper: *Sargino, ossia L'allievo dell'amore* (Sargino aneb učení lásky) a *Gli Illinesi*.

Měsíce ubíhaly a městské klima nám svědčilo: mí sourozenci vyrostli a maminka měla lepší náladu, protože tatínek začínal být známý a ona vedla trochu méně jednotvárný život, občas večer zašla na představení a pořídila si úplně novou garderobu. Často jsem se starala o sourozence a rozvíjela si vedle nich mateřský instinkt: Davide mi ostatně dodnes říká „mamička“.

Začínala jsem uplatňovat své hudební nadání. Studovala jsem bel canto a můj hlas byl stále jasnější, chvěvivější a měl větší rozsah. Už mi chybělo jen to, abych ho uvedla do praxe, jak mi říkal tatínek.

Konec října 1829 – divadlo v Terstu

Poprvé v životě jsem doprovodila svého otce na zkoušku

Gli Illinesi v Teatro Grande v Terstu: souhlasil pod podmínkou, že budu naprosto nenápadná, abych nerušila herce a zpěváky a nerozptylovala pána těchto míst, proslulého bouřlivou náturou. Režiséra signora Farinelliho jeho pověst předcházela.

Právě mi bylo čtrnáct let a život mi mnohé sliboval: byla jsem nadaná klavíristka a dlouhé hodiny zpěvu mi nikdy nepřipadaly jako nevděčná dřina. Naopak, učila jsem se nesmírně ráda. Byla jsem na sebe přísná, houževnatá a vždycky jsem usilovala o dokonalost. Milovala jsem pocit svobody, který mi dávaly noty; zdálo se mi, že lítám na křídlech klavírních melodií, jež jsem s potěšením neúnavně opakovala. Nejvíc ze všeho jsem toužila studovat na milánské konzervatoři, kde můj otec před několika lety zazářil, když obdržel zvláštní uznání za skladbu. Doufala jsem z celé duše, že s ním jednoho dne budu spolupracovat. Ne při komponování, to bylo povolání určené mužům, ani při režirování, ale jako hudebnice: klavíristka, cembalistka, nebo snad pěvkyně? Váhala jsem, protože jsem přirozeně inklinovala i k opernímu umění. Mnohokrát jsem měla příležitost nechat se unést zpěvem, ale hra na klavír mě přiváděla do takového vytržení, že jsem si nedokázala vybrat mezi těmito vášněmi, navíc jsem byla opravdu velmi talentovaná v obou oborech. Abych se nasměrovala k nějaké kariéře, musela jsem si však vybrat a tatínek se pokoušel pomoci mi, abych se rozhodla správně. Vodil mě s sebou do divadla, abych objevila velké klasiky stejně jako udivující novinky, rozvíjel moji lásku k hudbě; přesto jsem stále váhala, jakou cestou se vydat. Toho dne jsem objevila své skutečné poslání.

...

Tatínek mě požádal, abych se od něj nevzdalovala, ale já jsem neodolala, potřebovala jsem ukojit zvědavost. Nikdy jsem neviděla zákulisí nějakého divadla a chodby a kulisy mě přitahovaly, pach prachu z těžkých opon promíchaný s vůní líčidel a pudru mě opájel, obrovské krajiny namalované na dekoracích přitahovaly moji pozornost. Potlačovaná nervozita zkoušek byla nakažlivá... Najednou jsem stála tváří v tvář Farinellimu a bála jsem se, že se na mou hlavu snesou hromy a blesky, neboť jeho pohled byl přísný a nepřiliš laskavý, obočí zamračené. Ale když jsem se podívala pozorněji, zahlédla jsem v jeho očích cosi jako záblesk něhy. Tatínek udýchaně přiběhl s vyděšeným výrazem, a aby prolomil ledové ticho, které se rozhostilo, vykoktal několik slov:

„Mistře, představuji vám Giuseppinu, nejmuzikálnější a nejnadanější z mých dětí! Zpívala ještě dříve, než se naučila mluvit! Snila o tom, že se s vámi setká...“

V tu chvíli mě proti všemu očekávání velký režisér vzal za ruku, delikátně ji políbil a pravil:

„Holčičko, pokud jste zdělila nadání po svém otci, vynasnažte se, abyste ho byla hodna. Usilovně ho rozvíjejte. Neobávejte se dlouhých hodin dřiny. Uvědomte si, že snahou o dokonalost rozechvějete své publikum, ovšem pod jedinou podmínkou: musíte se v první řadě obracet ke svému srdci. Budete zpívat, krásná slečinko, budete zpívat, všechno ve vás tomu napovídá, a když něco takhle silně cítím, když vnímám u někoho takové předurčení, jen zřídka se mýlím. Pojdte, představím vám Giudittu Grisiovou a Carolinu Ungherovou... vaše kolegyně!“

Byla jsem tak překvapená spontánností jeho návrhu, že jsem mu zapomněla vyseknout poklonu, a s otevřenými ústy jsem zírala na otce, omráčená pomyšlením, že se setkám

s dvěma divami, o nichž mluvil celý operní svět, a ještě více tím, že už jsem přiřazována k velkým jménům v oboru! Obrátil se a tatínek mi pohledem naznačil, že ho mám hned následovat, než změní názor. Cupala jsem drobnými krůčky jako myška, dohonila jsem Farinelliho a všimla si, že jsem na scéně a proti sobě mám řady prázdných purpurových sedadel. Farinelli se ke mně otočil, počkal, až budu stát vedle něj, vzal mě za ruku a dotáhl k sopranistce, zatímco altistka k nám stála zády, soustředěná na pasáž, kterou zpívala s orchestrem. Farinelli přerušil zkoušku, aby mě představil. Byla jsem rudá rozpaky. Ungherová mi chabě stiskla ruku, projevovala jisté podráždění, nervózně se ovívala vějířem: přerušili jsme ji... Sopranistka Grisiová se však na mě velmi vlídně usmála: byla jsem pro ni spojenkyně, protože její rivalka byla ponížena!

Farinelli jim řekl, že jsem Felicianova dcera a že budu brzy kráčet v jejich stopách: potom mě bez dalších okolků požádal, abych zazpívala jakýkoli úryvek opery, který mě momentálně napadne. Extrémně ztrémovaná jsem nebyla schopná sebrat myšlenky. Sám mi navrhl několik melodií:

„Znáte Rossiniho? Lazebníka sevillského, Popelku...“

„Popelku, samozřejmě! Zním z paměti dva nebo tři výňatky z této opery, které doma hraji s tatínkem!“

Věděla jsem, že se musím chopit příležitosti a ukázat, co umím, hned teď, okamžitě, bez rozezpívání. Několik vteřin jsem se soustřeďovala, pokoušela se zapomenout na slavné pěvkyně, které mi zvědavě a nedůvěřivě přenechaly místo, na Farinelliho a na spoustu členů operního týmu, technického i uměleckého. Zavřela jsem oči a dala se do toho. Můj hlas byl jasný, tréma z něj byla sotva patrná. Představovala jsem si, jak kolem mě tančí noty, přesně jak mi to poradil

tatínek. Když jsem skončila, Farinelli hned nereagoval; napětí pomalu opadávalo a já jsem se začala znepokojovat tím tichem, které se po mém vystoupení rozhostilo. Najednou někdo zatleskal, pak druhý, třetí, roztleskaly se desítky rukou a můj neklid se rozplynul. Farinelli ke mně přistoupil, stále tleskal a jeho povzbudivý pohled mě naplnil radostí. Tatínek tu byl také, hned za ním, v očích měl hrdost a to mě možná plnilo větším uspokojením než všechno ostatní. Grisiová mě přátelsky políbila na tvář a poblahopřála mi, zatímco Ungherová se tvářila špičatě a ještě prudčeji se ovívala vějířem!

Tahle situace byla nevhodná a nad místní pravidla, ale přesto byla pro mne rozhodující. Dneska chápu, že muž Farinelliho formátu se jenom bavil, když mě tímto způsobem představoval, a přitom ještě zesílil již panující napětí mezi dvěma divami. Před Farinellim nedaly nic najevo, ale o léta později mi Giuditta Grisiová sdělila, že Ungherová Farinellimu nikdy neodpustila neúctu, již jí toho dne projevil.

Pokud ve mně Farinelli vidí budoucí divu, ať je to tedy tak! Poslouchala jsem tatínka a tolikrát jsem snila o umělcích, s nimiž se stýkal, o přepychu, v němž žijí, o obdivu, který jim projevuje jejich publikum, o vyznáních lásky, jichž se jim dostává od knížat, fascinovalo mě pomyslení, že se takovou hvězdou jednoho dne stanu. Pak budu třeba nosit nejkrásnější šaty, povedu záviděníhodný život, budou mě zbožňovat, a já tak hlavně vzdám úctu tatínkovi, který ve mne odjakživa věřil stejně silně, jako já jsem ho milovala.

Na tohle jsem myslela toho dne po zbytek zkoušky. Farinelli mě usadil do první řady a dvě hodiny jsem obdivovala nadání dvou div a říkala si: proč ne já?

...

V životě dochází k setkáním, která zasáhnou v pravou chvíli, pronesená slova vám v srdci rezonují celý život a zůstávají navždycky vepsaná ve vašem podvědomí. Farinelli tím proctvím způsobil, že jsem prohlédla. Když mě přijde o sedm let později pozdravit do mé lóže po představení Donizettiho *L'Elisir d'amore* (Nápoj lásky) v městském divadle v Boloni, nevzpomene si, co tehdy pronesl. Ale připomene si moje vystoupení a dojem, jaký jsem na něj udělala. Podivná setkání, která občas diktuje ruka osudu.

Učinila jsem rozhodnutí: budu se věnovat zpěvu! Tatínek byl ještě hrdější než já a zapsal mě na milánskou konzervatoř, kterou nedávno otevřeli i pro dívky. Farinelli mu jistě pomůže podpořit moji kandidaturu.

Podivná tatínkova nezralost byla nepochopitelná, a přesto tak upřímná. Chystal se předhodit mě lvům a zapomněl si se mnou promluvit o tom, jaký osud čeká ženy v tomto prostředí. Když se o mém rozhodnutí dověděla maminka, zareagovala chladným a zraňujícím způsobem. Poradila mi, abych si to dobře rozmyslela, řekla mi, že nikdy nepovedu úctyhodný život, pokud se vydám touto cestou. Ale nesdělila mi o tom víc a já jsem její reakci nepochopila. Zazlívala jsem jí, že se mnou nesdílí moji radost. Kdyby mě aspoň jeden z rodičů varoval před mravy tohoto povolání! Já jsem si myslela, že stačí umět zpívat a uspět u kritiky a publika, aby člověk udělal kariéru. V následujících týdnech jsem se dověděla, že Farinelli se uvolil podpořit moje přijetí na konzervatoř. Nicméně už mi bylo patnáct pryč a přesáhla jsem věk, který byl nutný, aby se člověk účastnil vstupního konkurzu. Zástupce ředitele Francesco Basily, který dobře znal mého otce, přesto souhlasil s tím, že mě vyzkouší a po-

soudí mé schopnosti ke studiu: shledal, že „projevují zřejmé a nezpochybnitelné hudební nadání“, a já jsem u zkoušky uspěla. Nastoupila jsem do prvního ročníku na konzervatoř 9. prosince 1830; otevíral se přede mnou rok a půl absolutního štěstí.

Budu bydlet v Miláně, neboť vzdálenost mezi Terstem a Milánem je příliš značná na to, abych denně dojížděla, a budu mít u sebe klavír, protože na konzervatoři budu studovat herectví a zpěv a večery věnuji tomuto nástroji. Každou neděli za mnou bude docházet do domu mých rodičů profesor cembala, abych dělala rychlé pokroky. Tatínek je také často v Miláně a v úterý a ve čtvrtek večer se mnou bude pracovat on. Jednou týdně zorganizuje v Monze společenskou večeři, jíž se také zúčastním. Tatínek stále udržoval hluboké přátelství s otcem Chiavolim, farářem z kaple v Monze; ten věřil v jeho skladatelskou budoucnost. Právě u něj se tatínek chystá pořádat ty svoje večere s hlavními herci lombardské scény.

Září 1831 – Milán

Zrovna mi bylo šestnáct a vypadala jsem starší na svůj věk. Studovala jsem pilně a zaníceně. Hodiny na konzervatoři mě unášely ke štěstí: dny byly na můj vkus příliš krátké. Vášnivě jsem milovala každý předmět, i když nejvíce jsem vynikala v hodinách tragédie. Bohužel mé nadání, snadnost, s níž jsem se učila, můj věk a tatínkovy početné známosti rychle přivolaly na mou hlavu nactiutrhačné řeči závistníků. Dívky na konzervatoři nestudovalo mnoho, byly absolutně nezajímavé a často se mnou soupeřily; jenom někteří chlapci mě zajímali a rychle jsem si uvědomila, že mi bude vždycky lépe v prostředí, kde je mužská převaha.